

MICHELA MURGIA
Una relació perillosa

Traducció de MERCÈ UBACH

Proa

MICHELA MURGIA

UNA RELACIÓ PERILLOSA

Traducció de Mercè Ubach

Proa

Proa
A Tot Vent

Títol original: *Chirú*

Primera edició: maig del 2018

© 2015 Giulio Einaudi editore s.p.a., Torí
Publicat per acord amb Agenzia Letteraria Kalama

© de la traducció: Mercè Ubach Dorca, 2018

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-712-8

Dipòsit legal: B.7.313-2018

Composició: Lozano-Faisano, S. L.

Impressió: Liberduplex

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

LLIÇÓ U

En Chirú em va arribar com arriba un tros de fusta en una platja, desgastat i tort, un rebuig sobreviscut a una llarga deriva. Anava vestit com un adult, i ostentava una desimboltura insolent, però sota l'americana de músic d'orquestra se li endevinaven uns braços massa llargs per ser alguna cosa més que maldestres. Portava un violí, i qui l'havia convocat li havia fet creure que el podria tocar dalt l'escenari, al meu costat. Tement la inexperiència que se li llegia a la cara, vaig trobar la manera de dir-li amb educació que m'estimava més recitar sense música, i ell, sense demostrar cap ressentiment per aquell primer bateig de desconfiança, s'hi va avenir. Es va asseure a la terrassa del centre històric i em va escoltar amb la mateixa atenció que la resta del públic.

Al final de l'espectacle, en la foscor encara tèbia d'octubre, em va sorprendre demanant-me si em podia acompanyar al sopar. Me'l vaig mirar amb atenció. Era joveíssim, potser no havia fet ni els divuit, però tenia a la mirada alguna cosa escantonada, com si ja observés el món des de la perspectiva de l'ofès. M'agradaria poder dir que la que es va establir entre nosaltres va ser una afinitat electiva immediata, però seria mentida:

jo en Chirú el vaig reconèixer per l'olor de coses podrides que li venia de dins, perquè aquella olor era igual que la meva.

Fins als vuit anys vaig ser una nena feliç. No vaig descobrir que també es podia ser infeliç fins un vespre, un dia que era festa i el poble estava impregnat de les olors de peix a la planxa, jute moll i cotó de sucre. Casa nostra donava a la plaça i als jardins públics on el meu germà i jo sempre anàvem a jugar amb els altres nens.

Aquell dia havíem tornat gairebé de fosc, ben bruts de fang i de sang com animalons que s'haguessin escapat de l'escorxador, ell amb els pantalons nous rebregats i jo demostrant el menyspreu més absolut pel vestidet blanc que la meva mare havia treballat amb la planxa durant setmanes, durant l'espera hivernal d'aquelles primeres calors. Pensant-hi ara, m'adono que potser la causa de tot plegat va ser precisament aquell maleït vestit, d'un blanc lletós i una llana aspra que picava com una crinera en entrar en contacte amb la meva suor; aquell fregament, sumat als volants de ganxet que s'enganxaven a tot arreu, me l'havia fet odiar des del primer moment. Fins i tot se m'havia arribat a enredar en una branca, i se m'havia esfilagarsat per la vora amb una deixadesa reveladora que va suscitar en la meva mare un deix de rancor que havia de durar uns quants mesos. La festa patronal queia a final de maig, en una època en què la primavera i la tardor encara eren com tocava: a pesar de la calor diürna, després de la posta de sol s'havia

imposat una humitat àlgida que havia deixat molls els seients dels cavallets i les carrosseries de colors dels platets voladors on era massa petita per pujar, com el meu pare m'havia repetit també aquell any.

El papa no era un home de tarannà alegre. Quan vam arribar a casa ell ja estava preparat per sortir des de feia vint minuts i, veient-li l'expressió, era fàcil intuir que haver-nos esperat no li havia fet millorar l'humor.

En totes les famílies hi ha un dels membres que marca el clima emocional dels altres. Aquesta imperceptible cadena de control que atribueix silenciosament a un sol familiar la supremacia emotiva no té res a veure ni amb l'edat, ni amb el sexe, i ni tan sols amb la intel·ligència de qui la imposa. He vist moltes famílies basant el seu propi equilibri d'humors en el malestar d'un nadó, l'emmurriament d'un vell, les veleïtats d'una noieta, però a la nostra aquell poder descansava sòlidament a les mans del meu pare, que amb una mirada feia sortir el sol o el feia pondre al rostre de la mama i d'en Daniele. Jo trobava prudent adaptar-m'hi, especialment quan em fitava com aquell vespre.

«Anem a la fira, a la festa», va dir, sense afegir res més. La meva mare va considerar oportú deixar per a més tard l'esbrancada i posar-nos una jaqueta que, amb l'excusa de protegir-nos de la humitat, amagués almenys en part els desastres de la nostra manca de disciplina.

Vam sortir de casa com una família, suportant tots junts l'invisible engavanyament d'una formalitat que «diumenge» encara significa als indrets provincians. Els veïns, si haguessin estat la mena de persones que es fixen en aquests detalls, haurien entès més coses per la manera com caminàvem pel carrer que per cap altre indici. El papa portava la mama de bracet, amb gest ferm, i avançaven l'un al costat de l'altre sense pressa, ell amb el tres quarts de pell marró amb els colzes gastats i ella, més alta i esvelta, amb un abrigo del color del safrà que subratllava l'esplendor dels seus cabells rossos, tallats recte a l'altura del mentó. Uns metres més endavant però en la mateixa direcció que els pares, caminava en Daniele, com un gos lligat a una invisible corretja tibant; amb la mirada apuntava a les llums de les atraccions on ell, que tenia onze anys i mig, sí que podia pujar fins a cansar-se'n. Jo feia saltirons de costat, descol·locada com les mitges blanques de niló que m'estrenyien les cames tortes.

Aquell vespre em sentia orgullosa de les meves sabates de xarol, brillants malgrat les esgarrinxades que m'hi havia fet amb la grava, i estava d'un humor excel·lent, a pesar del meu pare, el cansament de tota la tarda jugant i la desaprovació de la mama. Sempre havia estat una nena amb mals humors circumstancials, algú per a qui les fluctuacions de l'alegria depenien exclusivament del que passava al seu voltant. «És una mica superficial», deia la mama a les seves cunyades, i jo estava convençuda que era un compliment. A la seva manera

tenia raó: si no hi havia res que em molestés de manera imperativa, no deixava de somriure tota l'estona, i això durant dies, setmanes seguides. Als vuit anys, a diferència de la resta de la família, jo en tenia prou amb mi mateixa per ser feliç.

«Anem a la fira, a la festa», havia dit el meu pare, com si la festa fos un lloc físic que esperés la nostra arribada, un indret on es pogués arribar avançant compactes, fingint que anar-hi al mateix temps volgués dir anar-hi junts. Per a mi i en Daniele en un cert sentit era realment així: la festa era la plaça de sota casa en estat de gràcia, un món familiar i alhora extraordinari. A l'esplanada que era l'escenari quotidià dels nostres jocs veïem esdevenir-se un miracle que durava només tres dies l'any: misteriosament reclamades per la solemnitat del sant patró, apareixien grans atraccions mecàniques en forma de qualsevol cosa que volés, amb pistons gegantins que et feien anar amunt, junt amb la música forta, i desenes de paradetes plenes de joguets i llaminadures que no es podien comprar enlloc més, com el cotó de sucre o el gelat bicolor amb els gustos que ja sortien barrejats de la màquina expenedora.

La festa era el retrobament de totes les coses que consideràvem sorprenents, però també era la prova de l'existència d'una felicitat amb cita prèvia: una alegria programable cada final de maig, feta d'emocions que anaven amb moneda i rialles calibrades segons el que durava una volta al cuquet de la poma. Ni la meva mare

ni el meu pare pujaven al tren cuquet, ni a cap de les altres atraccions. No es compraven ni cotó de sucre ni gelat bicolor. No volien res per a ells, de les paradetes de joguines. No sé què tenia al cap el meu pare quan deia que havíem d'anar a la festa, però el que sí que sé és que no era el lloc on jo m'encaminava.

El meu germà es va aturar de cop davant d'una parada, atret per la trampa d'esquers multicolor astutament situats a l'altura dels nens. Hi havia capses plenes de perles de vidre fals, pistoles que disparaven fletxetes amb ventosa, kits per disfressar-se d'indi o d'odalisca, reproduccions desmuntables de Tigerman, de Gol-drake i d'altres dibuixos animats, molinets de vent de les més variades dimensions, Barbies a la piscina i Barbies amb autocaravana, globus que suraven en l'aire humit, My Little Pony de tots colors, nines Cicciobello i hula-hoops.

En Daniele havia vist una pistola d'aigua amb un dipòsit de dos litres, un objecte terrible que li asseguraria la victòria en les batusses que tenien lloc entre els baladres dels jardins públics, i va decidir que la volia. Costava dotze mil lires, tres mil menys que la xifra que els pares havien acordat gastar per a cadascun de nosaltres, i no hi havia motiu per no fer-lo content abans que es fixés en un objecte més car; però si hi havia una cosa que havia après en vuit anys de tenir desitjos era que el meu pare no deia mai que sí a la primera. Per a ell, cedir sense oposar resistència era signe de debilitat, de manera

que d'entrada la resposta a qualsevol petició sempre era una negativa, i després ja s'avenia a negociar. «Inundaries la casa», va comentar, sec. Als ulls d'en Daniele es va encendre l'alarma. «No, ho juro, només la faré servir a fora, t'ho prometo». Va dedicar a la mama una mirada que tenia un punt de canina: «T'ho prometo!». Ella va arrugar l'entrecella, com si s'ho hagués de rumiar, i es va prendre un breu instant abans de mirar el papa. Jo reconeixia aquella seqüència mímica, i no vaig pensar ni per un segon que no li comprarien la pistola; em sorprenia que en Daniele, que havia tingut gairebé quatre anys més que jo per estudiar aquell estira-i-arronsa de mirades, encara hi caigués de quatre potes. «Si a ta mare no li fa res anar darrere dels teus desastres amb el pal de fregar...». El meu pare sempre formulava els assentiments en condicional: es desinteressava de les conseqüències, però es reservava el dret del retret «ja t'ho deia, jo». El meu germà en va tenir prou per emetre un crit d'alegria que va fer néixer un somriure complagut als llavis de la mama. Mentre el venedor ambulat treia la pistola de l'expositor, vaig veure que la mare es tombava cap a mi. «Eleonora», va dir, «tu vols alguna cosa». Ho va dir així mateix, sense signe d'interrogació, però no en vaig fer cas, perquè enmig d'aquell batibull d'objectes de plàstic ja havia descobert un objecte tan inesperat que ni m'havia imaginat que el pogués somiar. Entre els cotxets de color rosa i les nines de totes les mides brillava un carret de gelater blanc i daurat, d'estil retro, amb rodetes de veritat, un conjunt de vuit cons

de galeta de mentida i vuit gustos de diferents colors per cargolar-hi a sobre. El carro també tenia un tendal de ratlles on es podia penjar el rètol ICE CREAM, i tot el conjunt em va semblar un prodigi de tòxics matisos pastel que va fer empal·lidir de cop les meves trapelleries de la tarda. El paperet amb el preu, escrit a mà, deia que costava divuit mil lires, molts més diners dels que pensaven gastar-se en mi, llevat que consideressin que podia disposar del que li havia sobrat a en Daniele. Vaig cometre la ingenuïtat de pensar que sí. «Vull allò», vaig dir, assenyalant el carret al venedor.

En Daniele ja estava desembolicant la seva pistola i no va parar gens d'esment al que passava. El meu pare em va mirar, va deixar passar uns segons i llavors es va acostar a la parada, mentre l'home de les joguines ja baixava el carret dels gelats. Li va fer que no amb el cap. «Deixi-ho estar, gràcies, però no ens interessa», va dir amb la cortesia que només gastava amb les persones que no eren importants per a ell. Em vaig encarar amb la meva mare amb ulls interrogants. «No ens interessa» no era el començament de la negociació que m'esperava. Era un obstacle contra el qual no podia lluitar amb cap de les promeses que d'altra banda ja estava disposada a fer. A un «no ens interessa» només es podia contestar d'una manera, i era la que feia enrabiatar més el meu pare. «Per què?». En el precís instant que la pregunta em va sortir de la boca vaig comprendre que havia comès un error. El meu pare no va donar senyal d'haver-me sentit, però la mama va apartar els ulls de mi i en Daniele

va alçar els seus de la pistola. A l'altra banda de la parada, el firaire encara estava amb el carret a mig despenjar, en una còmica postura irresolta. «És una joguina preciosa», va temptejar. «No embruta, no fa soroll i no té peces petites que es puguin empassar». Parlava per convèncer els pares, però em somreia a mi, i en aquell somriure jo hi vaig entreveure l'únic element que podia contrarestar la minoria en què em trobava. «Per què no ens interessa?», vaig repetir, encara no del tot conscient que la tensió que notava ja no tenia res a veure amb la joguina. El meu pare va tornar a callar. Fitava la meva mare amb una mirada ombrívola que ja li coneixia, però de la qual intuïa el significat per primer cop. L'havia vist en certs amos de gos, i un parell de vegades m'havia mirat així el mestre d'una altra classe. Alguns nens més grans, quan s'havia de decidir qui parava o qui feia de porter, es prenien la mesura d'aquella manera, fins que n'hi havia un que s'imposava. No era una mirada enfadada, era pitjor, i la vaig reconèixer perquè era bonica.

A la fi d'aquell silenci conjugal, la meva mare es va tombar cap a mi i va dir, mecànicament: «Perquè no tens respecte per les coses». I va afegir: «Només cal veure com t'ha quedat el vestit». L'home de la fira va tornar a posar el carretó al seu lloc. En canvi jo encara no volia passar pàgina, disposada com estava a subratllar la incongruència de l'argument, més que a llegir entre línies. «En Dani també s'ha embrutat, però a ell sí que l'hi heu

comprat». Vaig buscar el meu germà per trobar el seu suport, però tot el que vaig obtenir per resposta va ser un corrent d'odi primitiu. Si fer extensiva a mi la indulgència que li havia tocat podia comportar el risc de perdre-la, en Daniele tenia molt clar de part de qui havia d'estar: de la pistola.

El papa estava quiet i callat. Mirava les atraccions mecàniques com si fos un vianant que es trobés al costat nostre per casualitat. Com més ostensible era el seu desinterès, més aspre es tornava el comportament de la meva mare, i més circumspecte el del meu germà. «Ja n'hi ha prou, Eleonora. Hem dit que no i marxem». En sentir allò, em vaig plantar i vaig fer una passa enrere, cap a la parada. Davant meu, en Daniele estava amb la pistola ben agafada, com si l'hi volguessin robar, la mama tenia una llum implorant als ulls, i el meu pare, darrere seu, transmetia la tensió de la corda d'un arc abans de ser disparat. Per primera vegada em va semblar que els veia com el que eren: un grup de desconeguts units per la sang i tancats en un joc de supervivències interdependents en què jo, per diferents motius, era sacrificable per a tots tres. La meva mare i en Daniele se'm van desenfocar, mentre el meu pare no deixava de mirar-me de fit a fit; si jo havia vist una certa bellesa en la força dels seus ulls mirant la mama, el que ell va veure en mi no li va agradar gens. De sobte em va envair una sensació de solitud absoluta, que em va esquarterar a dins alguna cosa fràgil que tenia a veure amb la integritat de la infantesa.

Em vaig posar a plorar, primer en silenci, i després amb uns sanglots expressats amb tot el cos, que em sacsejaven els membres fins a la histèria. Em van apartar de la parada a rossegons, mentre, xisclant i desencaixada, clavava puntades de peu a les cames de la mama, que intentava inútilment agafar-me per la mà.

«Ens has avergonyit», va dir el meu pare més tard, suat i despentinat mentre es tornava a passar el cinturó per les travetes dels pantalons. «No hauries d’haver-te adreçat directament al venedor», va afegir la meva mare. La vaig mirar com si me la cregués, però totes dues sabíem que el que m’havia valgut el càstig no havia estat el meu comportament en públic, i ni tan sols el fet que aquells plors desatesos haguessin pogut revelar a algú les limitacions de les nostres finances. Allò de què el meu pare s’havia avergonyit era la mirada que s’havia vist obligat a dedicar-li a ella davant meu. Era la seguretat que jo havia vist el límit del coratge del meu germà. Era la claredat amb què havia copsat l’esperuigament mediador de la mama, ferotge en el seu paper de custòdia d’una disciplina a la qual ella era la primera d’estar sotmesa.

El que el meu pare no m’havia perdonat era la consciència, el coneixement de l’imperi, la mateixa percepció de l’abisme de l’altre que al cap de trenta anys, en una terrassa d’octubre al centre històric de Càller, em va impulsar a anar a sopar amb un noi de divuit anys que no coneixia de res.